Sarıkum Gölü'nün Doğal Ortam Özellikleri ve Kültürel Ekolojisi (Sinop)[1]

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ[1], Prof. Dr. Ali UZUN[2], Prof. Dr. H. İbrahim ZEYBEK[2]

1 Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi ABD, Samsun.

2 Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Samsun.

ÖZET

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı, Karadeniz Bölgesi'nde Sinop Yarımadası'nın Batı kesiminde yer alır. Sarıkum Gölü ve çevresi; fauna ve flora zenginliği, bunların yaşama ortamlarındaki çeşitlilik, kuşların önemli göç yolları üzerinde bulunması, kalabalık kuş gruplarına beslenme ve konaklama imkânı sağlaması gibi özellikleri ile "*uluslararası sulak alan*" kriterlerine sahip bir sulak alan ekosistemidir. Sarıkum Gölü ve çevresi; deniz, kıyı, kumul, göl ve ormanın çok kısa mesafeler içinde bir arada bulunmasından kaynaklanan sebeplerle 1987 yılında Orman Bakanlığı tarafından "*Tabiatı Koruma Alanı (TKA)*" ilân edilmiştir. 1. Derece Doğal Sit Alanı olan ve toplam 785 ha yer kaplayan araştırma sahasının 102 ha'ı göl yüzeyi, 82 ha'ı bataklık, 385 ha'ı orman ve 216 ha'ı açık alan özelliğine sahiptir. Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı Türkiye'deki mevcut sulak alanlar içinde en iyi korunan sahalardan biridir. Sarıkum Köyü'nün Tabiatı Koruma Alanı içinde kalması ve bu köyde sürdürülen ekonomik faaliyetlerin bir şekilde alanı etkilemesi söz konusudur. Bunun yanında, dışarıdan gelen ziyaretçiler, denizden gelen katı atıklar, karayolunun etkisi sonucu bozulan drenaj sistemi gibi çok sayıda dış etken de Tabiatı Koruma Alanı üzerinde etkili olmaktadır.

Bu çalışma Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'nın mevcut ekolojik yapının bozulmadan gelecek nesillere aktarılması için GEF-Dünya Bankası tarafından desteklenen ve Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yürütmekte olan "Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi" çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada doğal, kültürel, tarihî ve peyzaj kaynak değerlerinin katılımcı bir yaklaşımla korunması amacıyla tüm ilgili kişi, kurum ve faktörlerin Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı ile ilişkileri ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur. Çalışmalar esnasında alanın sahip olduğu biyolojik çeşitlilik yerel halka da tanıtılmıştır. Bunun amacı ise araştırma sahası içinde kalan halkın önerilen alternatif gelir getirici faaliyetler sayesinde refah düzeylerinin arttırılması ve bu sayede Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı üzerindeki baskı ve olumsuz etkilerin azaltılarak sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Sarıkum Gölü, Coğrafi Özellikler, Sürdürülebilirlik.

---

[1] Bu çalışma; Dünya Bankası tarafından desteklenen *Geo Environmental Facility* (GEF) ve T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan "*Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi"* kapsamında, 2007 yılında, yürütücülüğü Prof. Dr. Cevdet Yılmaz tarafından gerçekleştirilen proje bulgularına dayanmakta olup, daha önce herhangi bir yerde yayınlanmamıştır.

Natural Environment Characteristics and Cultural Ecology of Sarikum Lake (Sinop)

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ[1], Prof. Dr. Ali UZUN[2], Prof. Dr. H. İbrahim ZEYBEK[2]

1 Ondokuz Mayıs University Faculty of Education, Atakum – Samsun.

2 Ondokuz Mayıs University, Department of Geography, Atakum – Samsun

The Sarıkum Nature Reserve is in the western part of the Sinop Peninsula in the Black Sea Region. Lake Sarıkum and its surroundings; fauna and flora richness are a wetland ecosystem with the criteria of "international wetland" with its features such as diversity in living environments, the presence of birds on important migration routes, nutrition and accommodation opportunities for crowded bird groups. Lake Sarıkum and its surroundings; the "Nature Protection Area (TKA)" was declared by the Ministry of Forestry in 1987 because of the coexistence of sea, coast, sand dunes, lakes and forests within very short distances. A total of 785 hectares of land, which is the First Degree Natural Site, covers 102 hectares of lakes, 82 hectares of marsh, 385 hectares of forests and 216 hectares of open space. Sarıkum Lake Nature Reserve is one of the best protected area of wetlands present in Turkey.

It is mentioned that the Sarıkum Village remains within the Nature Conservation Area and that the economic activities in this village are somehow influencing the area. In addition to this, numerous external factors such as external sidewalk, solid wastes coming from the sea, disturbed drainage system after the effect of the highway are also effective on the Nature Protection Area. This investigation was carried out within the framework of the "Biodiversity and Natural Resource Management Project" supported by the GEF-World Bank and carried out by the Ministry of Environment and Forestry.

To protect natural, cultural, historical and landscape resource values with a participatory approach, all related persons, institutions and factors have been defined in detail in connection with the Sarıkum Protected Area. The biodiversity that the area has during its work has also been introduced to the local community. The purpose of this is to increase the welfare of the remaining people through the alternative income-generating activities proposed. In this way, the pressure and negative effects on the Sarıkum Nature Conservation Area will be reduced and the sustainability of the area will be ensured by the consciousness of protection together.

Keywords: Sinop, Sarikum Lake, Geographical Features, Sustainability.

1. GİRİŞ

1.1. Tanım

Sarıkum Gölü ve çevresi; fauna ve flora zenginliği, bunların yaşama ortamlarındaki çeşitlilik, kuşların önemli göç yolları üzerinde bulunması, kalabalık kuş gruplarına beslenme ve konaklama imkânı sağlaması gibi özellikleri ile "*uluslararası sulak alan*" kriterlerine sahip bir sulak alan ekosistemidir. Sarıkum Gölü ve çevresi; deniz, kıyı, kumul, göl ve ormanın çok kısa mesafeler içinde bir arada bulunmasından kaynaklanan sebeplerle 1987 yılında Orman Bakanlığı tarafından "*Tabiatı Koruma Alanı (TKA)*" ilân edilmiştir. 1. Derece Doğal Sit Alanı olan ve toplam 785 ha yer kaplayan araştırma sahasının 102 ha'ı göl yüzeyi, 82 ha'ı bataklık, 385 ha'ı orman ve 216 ha'ı açık alan özelliğine sahiptir. Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı Türkiye'deki mevcut sulak alanlar içinde en iyi korunan sahalardan biridir. Fakat Sarıkum Köyü'nün Tabiatı Koruma Alanı içinde kalması ve bu köyde sürdürülen ekonomik faaliyetlerin bir şekilde alanı etkilemesi söz konusudur. Bunun yanında, dışarıdan gelen ziyaretçiler, denizden gelen katı atıklar, karayolunun etkisi sonucu bozulan drenaj sistemi gibi çok sayıda dış etken de Tabiatı Koruma Alanı üzerinde etkili olmaktadır.

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'nın mevcut ekolojik yapısının bozulmadan gelecek nesillere aktarılması için GEF-Dünya Bankası tarafından desteklenen ve Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yürütmekte olan "Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi" mühim bir çalışmadır. Bu proje kapsamında Sarıkum Tabiatı Koruma Alanında tüm ilgi sahibi kişi, kurum ve faktörlerin Tabiatı Koruma Alanı ile ilgili ilişkilerinin ayrıntılı bir şekilde ortaya konulması, alanın sürdürülebilirliği açısından son derece önemlidir. Böylece, Sarkum Tabiatı Koruma Alanı'nda doğal, kültürel, tarihi ve peyzaj kaynak değerleri katılımcı bir yaklaşımla korunabilecek, sürdürülebilirliği sağlanabilecektir. Ayrıca sahip olduğu biyolojik çeşitlilik tanıtılarak araştırma sahası içinde kalan halkın önerilen alternatif gelir getirici faaliyetler sayesinde gelirleri yükseltip geçimlerinin daha kolay hale gelmesi sağlanacak, bu şekilde Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı üzerindeki baskı ve olumsuz etkiler azaltılmış olacaktır.

1.2. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı, Karadeniz Bölgesi'nde Sinop Yarımadası'nın Batı kesiminde yer alır. Araştırma sahasının büyük kısmı Sinop Merkez ilçe, bir kısmı da Erfelek ilçesinin idarî sınırları içinde kalmaktadır. Sinop-Ayancık devlet karayolunun 21. km'sinde, karayolu ile Karadeniz arasında bulunmaktadır. Matematik konum olarak $42^{o}\ 00^{'}\ 00^{''}$ – $42^{o}\ 02^{'}\ 42^{''}$ Kuzey enlemleri ile $34^{o}\ 54^{'}\ 46^{''}$ – $34^{o}\ 58^{'}\ 22^{''}$ Doğu boylamları arasında yer almaktadır (Şekil 1).

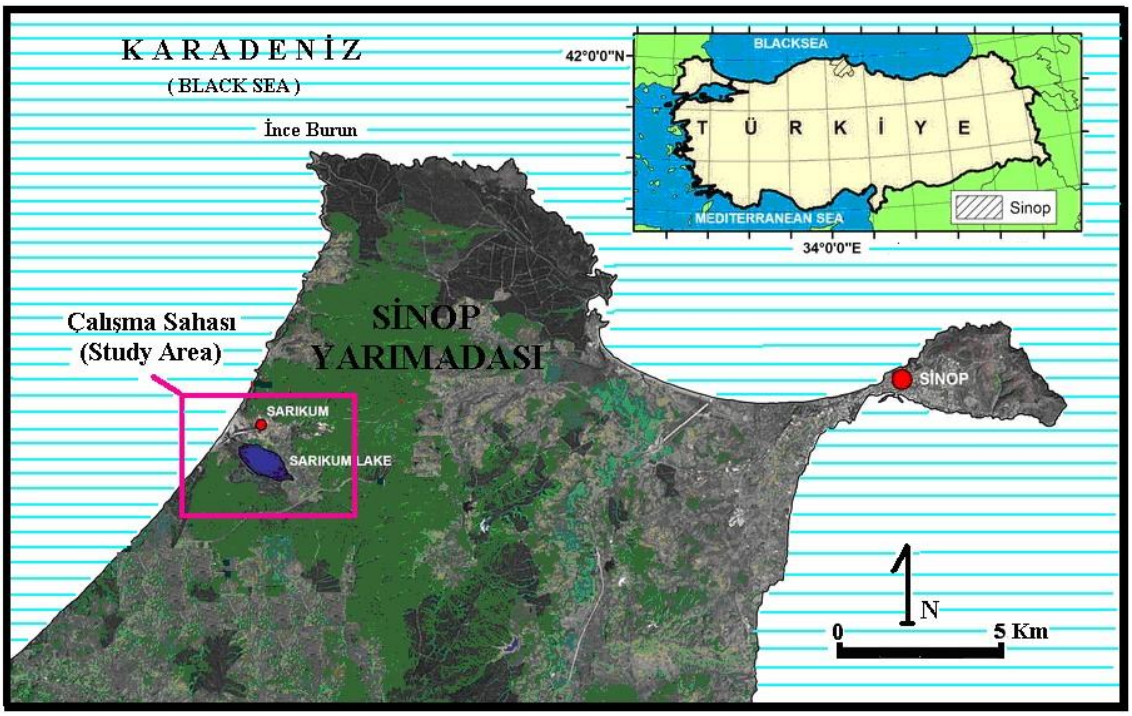

Şekil 1: Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'nın coğrafi konumu.

1.3. Amaç

Çalışmanın amacı; aşağıda belirtilen şu hususları gerçekleştirmektir; -Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı'nın sosyo-ekonomik yapısı ve kültürel değerleri hakkında bilimsel veri toplamak, -Alanın korunması ve yönetim planı oluşturulmasına katkıda bulunacak sosyal, ekonomik ve kültürel zenginlik ve kaynak değerleri konusunda bilgi üretmek, -Alanı doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen ya da alandan doğrudan veya dolaylı olarak etkilenen taraflar ile bunların etkileme ve etkilenme biçimlerini ve yoğunluğunu belirlemek üzere ilgi grubu analizi yapmak, -Alandaki doğal kaynaklardan yararlanma biçimlerini ve yoğunluğunu tespit etmek, -Alanda yürütülen ekonomik faaliyetleri tanımlamak ve bu faaliyetlerin doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği bölgeleri tespit etmek, -Alana yönelik ekolojik bölgeleme çalışmalarına katkıda bulunmak, -Elde edilen bilgilerle aynı zamanda ulusal envantere katkıda bulunmak, -Alandaki tür ve ekosistemlere yönelik ayrıntılı tehdit analizi çalışması yapmak, -Çalışma alanından elde edilen bilgiler ve tehdit analizi ışığında koruma hedeflerini belirlemek ve koruma önerileri geliştirmek, -Koruma hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik SWOT analizi yapmak, -Alanın korunması, planlanması ve yönetimine yönelik olarak daha ayrıntılı çalışılması gereken konuları tespit etmek.

1.4. Yöntem

Araştırma sahası içinde yer alan Sarıkum köyü Tabiatı Koruma Alanı ile çok yakından ve adeta iç içe etkileşim halinde olup, Tabiat Alanı'nın koruma çaba ve çalışmaları sırasında kesinlikle ihmal edilmemesi gereken bir konuma sahiptir. Proje kapsamında Sarıkum gölü ve yakın çevresinde bulunan Sinop Merkez ilçeye bağlı Sarıkum Köyü ile Sinop Erfelek ilçesine bağlı İncirpınarı köyünün Arabadurağı

Mahallesi Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı ile ilişkileri ölçüsünde sosyo-ekonomik açıdan incelenmiştir.

Sarıkum Tabiatı Koruma ve Yaygınlaştırma Alanının korunması, statüsünün oluşturulması ve planlanmasına katkı yapmak üzere, sosyo-ekonomik ve kültürel bilgilerin derlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla 12 Mayıs.2007, 11-14 Temmuz 2007 ve 11-12 Eylül 2007 tarihlerinde 3 kez araziye gidilmiştir. Saha çalışmaları sırasında Sarıkum köyü ve İncirpınarı köyünün Arabadurağı mahallesinde anket çalışmaları yapılmış, iki genel toplantı ve bir beyin fırtınası çalışması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca gölün su toplama alanı ve yakın çevresinde arazi gözlemleri yapılmıştır.

Bu inceleme 5 safha halinde gerçekleştirilmiştir. Birinci safhada saha ile ilgili literatür taraması yapılmış, ilgili kaynaklar tespit edilmiştir. İkinci aşamada Tabiatı Koruma Alanı ve çevresi titizlikle araştırılmış ve saha gözlemleri yapılmıştır. Üçüncü aşamada bu gözlemler ışığında Tabiatı Koruma Alanı'na etkileri ölçüsünde çevredeki insanların sosyo-ekonomik özelliklerini ve gölle ilişkilerini tespit etmek amacı ile bir anket çalışması uygulanmıştır. Dördüncü aşamada anketlerden elde edilen sonuçlar ve gözle görülmeyen fakat varlığından kuşku duyulan hususların da tam olarak ortaya konabilmesi için ilgili kişilerle bir beyin fırtınası gerçekleştirilmiştir. Beşinci ve son safhada ise tüm elde edilen bilgilerden ve saha gözlemlerinden edinilen izlenimler doğrultusunda SWOT analizi yapılmış, sahayı etkileyen olumlu ve olumsuz durumlar ile avantaj ve dezavantajlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.5. Malzeme

Araştırmada öncelikli olarak aşağıda bahsedilen ve daha önce bu saha ile ilgili olarak yapılmış çalışmalar değerlendirilmiştir. Daha sonra da anket, gezi, gözlem ve saha çalışmalarından faydalanılmıştır.

Araştırma sahasının jeolojik yapısı ve jeolojik özelliklerinden bahseden başlıca araştırmalar eskiden yeniye doğru sırasıyla Ketin ve Gümüş (1963), Barka vd. (1983), Gedik ve Korkmaz (1984), Karabıyıkoğlu (1984) ve Byfield'a (1994) aittir. Byfield'in çalışması özellikle Sarıkum kumları ile ilgili olması nedeniyle önemlidir.

Sahanın jeomorfolojisi ile ilgili başlıca çalışma bir coğrafyacıya aittir. Akkan (1975) Sinop yarımadasının Jeomorfolojisi isimli eserinde Sarıkum Gölü ve çevresine özel önem vermiş, gölün oluşumu ve jeolojik evrimini açıklamıştır.

Sarıkum Gölü faunası ile ilgili başlıca çalışmalar Akbulut (1996), Akbulut ve Öztürk (2002), Akbulut ve diğ. (2000), Öztürk (1994, 2005) ve Şendoğan'a aittir (2006). Bu çalışmaların hemen tamamı göldeki küçük canlılarla ilgilidir. Sarıkum Gölü'nün en önemli fauna zenginliğini kuşlar oluşturmaktadır. Göldeki kuş varlığından ve bunun öneminden bahseden başlıca çalışmalar ise Ertan ve Diğ. (1989), Yarar ve Magnin (1997) ve Kılıç ve Eken'e (2004) aittir.

Araştırma sahasının flora ve vejetasyonu ile ilgili başlıca çalışmayı ilk başlatan Karaer (1989)'dir. Sonraki yıllarda saha ile ilgili olarak Kılınç ve Karaer (1993, 1994,

1995), Karaer ve Kutbay (1995) ve Karaer (2003) tarafından bu saha daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Yeni (2005) ise Bizim Mangrove'larımız başlıklı makalesinde araştırma sahası içinde kalan subasar dişbudak ormanının karşı karşıya olduğu problemlerden bahsetmiştir.

Yörenin arkeolojik önemi ve bununla ilgili yüzey araştırmaları Işın (1990) ve Sevinç (1996) tarafından yapılmıştır.

Araştırma sahasının taşıdığı özelliklerin ortaya konmasında ve koruma kapsamına alınması hususunda Sinop Orman Bölge Müdürlüğü Milli parklar Şube Müdürlüğü çalışanlarının büyük gayreti olmuştur. Burada çalışan kişilerin hazırladıkları raporlar koruma kararının çıkmasında etkili olmuştur. Bu raporların başlıcaları Karaduman (1993 ve 1994) ile Menteş ve Yeni (1994) tarafından hazırlanmıştır. Arpa ve Kökdemir (2004) ise hazırladıkları raporla yörenin ekoturizm açısından planlanmasına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Sinop Valiliği (2005) hazırladığı Çevre Durum Raporu'nda araştırma sahasına özel bir önem vermiştir. TÇV (1993) araştırma sahasını Türkiye'nin önemli sulak alanlarından biri olarak tanımlamıştır. Diker (2005) de araştırma sahasını "*Yaban Barınak*" başlıklı yazısında bu özelliği ile tanıtmıştır.

Araştırma sahasının genel fiziki ve beşerî özelliklerini tanıtan ve burasını "*Sarıkum Gölü Ekosistemi"* başlığı altında bir ekosistem olarak tanımlayan ilk ve tek çalışma Yılmaz'a (2005) aittir.

Uzun (1998) ve Sinop Turizm İl Müdürlüğü (1994) araştırma sahasını Sinop'un en önemli turistik çekiciliklerinden biri olarak sunmuşlardır. Ozaner (1998) de çevrede görülen ilginç jeomorfolojik oluşumların ekoturizm açısından büyük potansiyele sahip olduğunu belirtmiştir. Yılmaz (2000) ise yörede turizmin gelişmesini engelleyen fiziki faktörlere değinmiş, bunların düzeltilmesi halinde, sahanın sahip olduğu turizm potansiyelinden daha fazla yararlanılabileceğini ileri sürmüştür.

2. SARIKUM TABİATI KORUMA ALANININ SOSYO KÜLTÜREL YAPISI

2.1. Tarihsel geçmiş

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'nda herhangi bir tarihî esere rastlanmamıştır. Sarıkum Köyü içinde çok azı ayakta kalmış en fazla 100 yıl geriye giden bir kaç ahşap ev ve eklentisinden başka eski yapı yoktur. Buna karşılık bölgenin tarihsel geçmişi oldukça eskidir. Sinop yöresinde ilk yerleşme izleri Kalkolitik çağa (M.Ö. 4500-3000) kadar geri gitmektedir. Yöre sırasıyla Hititlerin, Friglerin, Kimmerlerin, Perslerin, Doğu Roma İmparatorluğunun yönetimine girmiş, Sinop şehrinin sahip olduğu doğal liman sayesinde burası binlerce yıl Anadolu'nun Karadeniz'e açılan kapılarından biri olmuştur. Sinop 1077'de Selçuklu topraklarına katılmış, birkaç kere Doğu Romalılarla Selçuklular arasında el değiştirdikten sonra nihayet 1461'de Trabzon seferi sırasında Fatih Sultan Mehmet tarafından ebediyen Türk yurdu olmuştur.

Sarıkum köyü halkı, konar-göçer Türkmen aşiretlerindendir. Köylülerin belirttiklerine göre köyün ilk sakinleri Tokat'ın Erbaa ilçesinin Karayaka köyünden önce

Samsun'un Ayvacık ilçesine, oradan da Sarıkum'a gelmişlerdir. Nitekim köyün camisinin üzerindeki kitabede de ilk sakinlerin, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde (M.1861; H.1280) Samsun'un Ayvacık ilçesi Yukarı Yenice köyünden gelip bu yöreye yerleştikleri bilgisi yer almaktadır. Soyadı Kanunu çıktığında aileler farklı soyadları almışlar, bu nedenle nüfusu az bir köy olmasına rağmen Sarıkum'da çok sayıda değişik soyadı bulunmaktadır. Bununla birlikte köy halkının büyük çoğunluğu birbiriyle akrabadır. Araştırma sahasının diğer kesimini oluşturan Erfelek ilçesi İncirpınarı köyü Arabadurağı mahallesinde halen tek bir aile oturmaktadır. Bu aile de Gerze ilçesinin Hıdırlı köyünden buraya gelmiş ve yerleşmiştir.

Sarıkum köyü ilk kurulduğunda hayvancılıkla geçinen halkın *kışlağı* durumundaydı. Sarıkum Gölü'nden kaynaklanan sivrisinek ve sıtma hastalığı nedeniyle köyde yazın durmak imkânsızdı. Hayvanları ile birlikte kışı köyde geçiren halk, yazın Çangal Ormanları sahasındaki yaylalara gidiyordu. 1948 yılında meydana gelen büyük bir sel-taşkın sonucu Sarıkum Gölü büyük ölçüde temizlenmiştir. 1953-1954 yıllarında devlet tarafından köy arazisi içinde sıtma ile mücadele çalışmaları yapılmış ve büyük başarı elde edilmiştir. Böylece sivrisinek ve sıtmanın ortadan kalkması ile köy yazın da oturulur hale gelerek daimi yerleşmeye dönüşmüştür.

Köyde yerleşik hayata geçilmesi ile gerek inşa malzemesi temin etmek, gerekse yakacak olarak kullanmak amacıyla ormanlar tahrip edilmiştir. Yüzeyin altında bulunan ve kumullardan oluşan ana kayanın ortaya çıkması ile köy kumul istilası tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Rüzgâr erozyonu ve kum fırtınaları yüzünden köy büyük sıkıntılar yaşamıştır. 1976 yılında köyü tehdit eden hareketli kumulların deniz çamı *(Pinus maritima)* dikilerek sabitleştirilmesi sonucu bu tehlikenin de önüne geçilmiş, köy rahat bir nefes almıştır.

2.2. Nüfus Özellikleri

2.2.1. Nüfus Miktarı

Sarıkum Köyü'nün 2000 Genel Nüfus Sayımı'nda tespit edilen nüfusu 155 kişidir. Bunun 81'i erkek, 74'ü ise kadındı. 2007 yılında TÜİK tarafından yapılan ve henüz resmi olarak açıklanmayan rakam ise 130 kişidir. Bunun 68'i erkek 62'si kadın nüfustur. Son yedi yılda köy nüfusu % 17 azalmıştır.

2007 yılı Ağustos ayında bizim yaptığımız çalışmada ise 164 kişi tespit edilmiştir. Bu nüfusun 130'u köyde daimi ikamet eden nüfus, 34'ü ise yaz mevsimini köyde, kış mevsimini ise Sinop ve İstanbul gibi şehirlerde geçiren kişilerden oluşmaktadır. Bazı yıllar köyün yaz mevsimindeki nüfusu daha da artabilmektedir. Köyde daimi ikamet eden vatandaşlarımızın gurbette (çoğunlukla İstanbul'da) yaşayan ve orada çalışan çocukları da düzensiz aralıklarla yaz tatillerinde köye gidiş geliş yapmakta, tatillerinin bir kısmını köyde geçirmektedirler. Bu nedenle köy nüfusu yaz mevsiminde kış mevsimine göre bir miktar daha artmaktadır. Sarıkum köyü muhtarlık kayıtlarına göre de Sarıkum'da daimi olarak ortalama 130 kişi yaşamaktadır.

Araştırma sahası içinde kalan İncirpınarı köyünün Arabadurağı mahallesinde bir aile yaşamakta olup bunların da toplam nüfusu 11 kişidir. Bu kişilerle birlikte Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı içinde kalan ve gölden etkilenen toplam nüfus sayısı 141 (yaklaşık 140) kişidir.

Son 10 yılda nüfusta önemli sayılabilecek bir değişim görülmemiştir. 2010'da 156'ya kadar çıkan nüfus, 2012'de 132'ye düşmüş, sonra tekrar bir miktar artarak 2017 yılı itibarıyla 149 kişi olmuştur. Bu nüfusun 77'si erkek, 72'si kadındır.

2.2.2. Nüfusun Yaş Yapısı

Araştırma sahasında nüfusun çoğunluğunu 45-60 yaş arası kadın ve erkekler oluşturmaktadır. Çocuk ve genç nüfus azdır (Şekil 2).

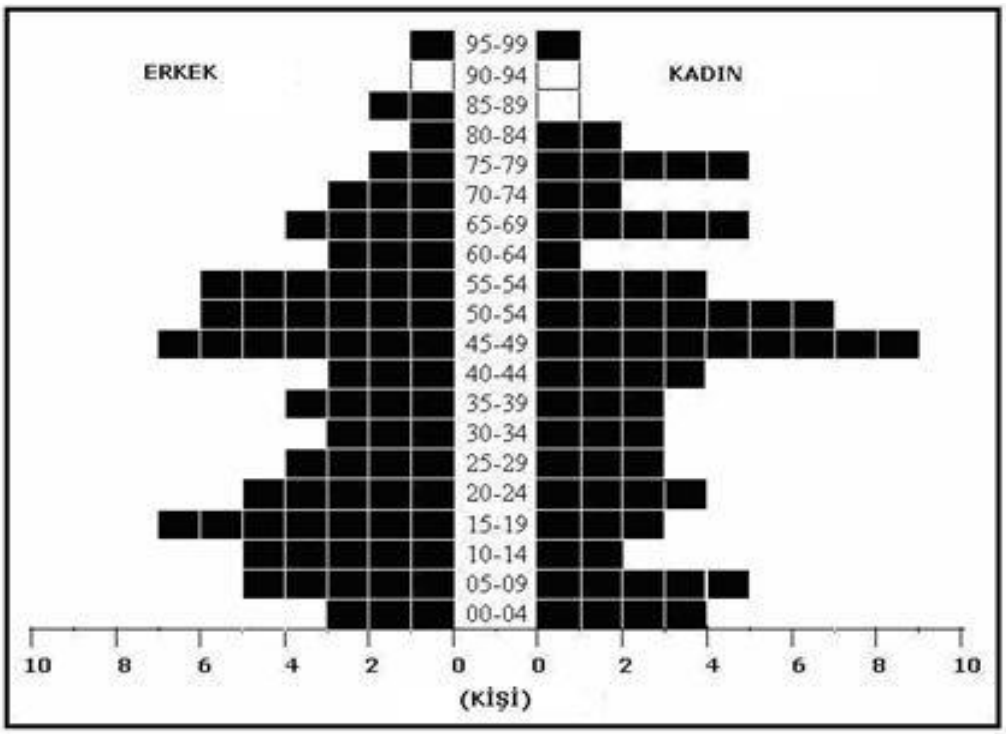

Şekil 2: Araştırma sahasının nüfus piramidi.

2.2.3. Nüfusun Eğitim Durumu

Sarıkum Köyü nüfusunun çoğunluğunu (% 55) beş yıllık ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Nüfusun % 17'si ise (hiç okula gitmemiş veya ilkokul öğrenimini yarıda bırakmış) okuryazar nüfus oluşturmaktadır (Şekil 3).

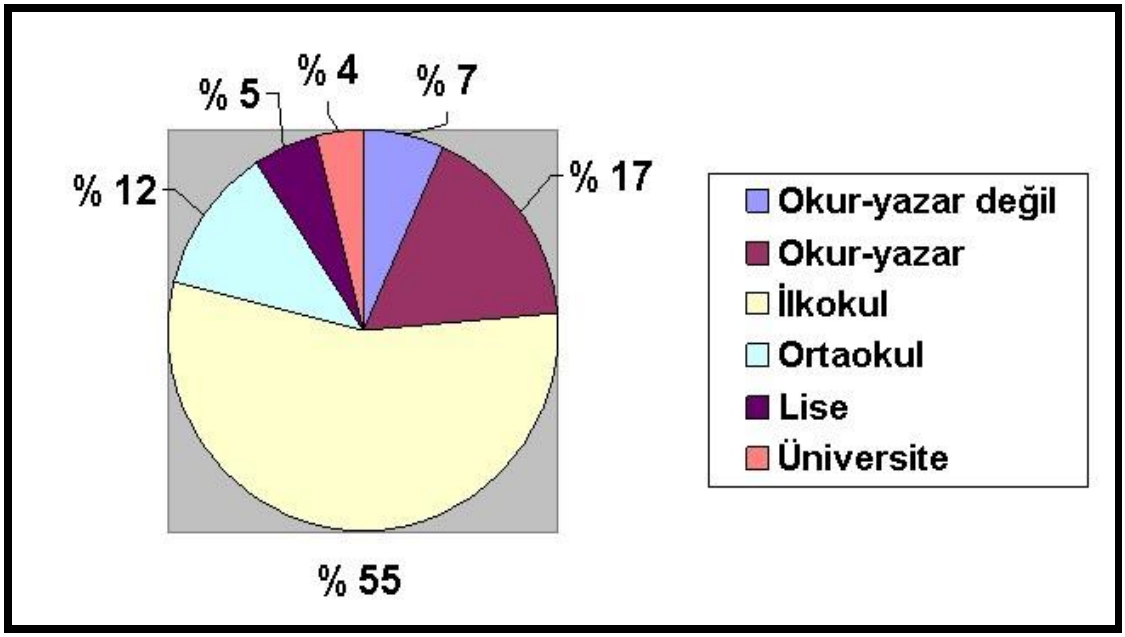

Şekil 3: Araştırma sahasında nüfusun eğitim durumu.

Köyde eğitim düzeyinin düşük olmasının sebebi istihdam imkânlarının yetersizliği yüzünden genç ve eğitimli nüfusun büyük kentlere göç etmiş olmasıdır. Köyden dışarı bu göç yüzünden Sarıkum Köyü İlkokulu öğrencisizlik nedeniyle kapanmıştır. Köyde bulunan 7-15 yaş arası ilköğretim çağı nüfusu 11 kişidir. Bunlar taşımalı sistemle Abalı Köyü İlköğretim Okulu'na devam etmektedir (Foto 1).

Foto 1: a) Öğrenci azlığı nedeniyle kapanan Sarıkum Köyü İlkokulu, b) Sarıkum köyü çocuklarının taşımalı sistemle gittikleri Abalı Köyü İlköğretim Okulu.

2.2.4. Sosyal Güvenlik ve Sağlık

Sarıkum Köyü'nde 23 kişi SSK'dan, 1 kişi Emekli Sandığı'ndan, 7 kişi BAĞKUR'dan, 2 kişi de yurtdışından emekli olup her ay düzenli maaş almaktadırlar. 7 kişi ise Yeşil Kart sahibidir. Araştırma sahasında daimi olarak ikamet eden 43 haneden 40'ı bir sosyal güvenlik şemsiyesi altındadır. 43 meskenden 30'unda hane reisi emekli maaşı almaktadır. Köyde sağlık ocağı veya herhangi bir sağlık memuru yoktur. Köylü

acil durumlarda çaresizdir. Sağlık sorunları için Sinop il merkezindeki sağlık kurumlarından yararlanmaktadır.

2.2.5. Ortalama Aile Büyüklüğü

Sarıkum Köyü'nde 130, Arabadurağı mahallesinde 11 olmak üzere toplam 141 kişi 43 meskende yaz kış daimi olarak ikamet etmektedir. Araştırma sahasında ortalama aile büyüklüğü 3,27 kişidir.

2.2.6. Nüfus Hareketleri

Sarıkum Köyü eğitim, sağlık ve istihdam yetersizliği nedeniyle sürekli göç vermektedir. Göç eden nüfusun bir kısmı gittikleri yerlere daimi olarak yerleşmişler, bir kısmı ise yaz mevsiminde tatil amaçlı olarak köye geliş gidiş yapmaktadırlar. Anket çalışmaları sırasında köyle irtibatı olan (geliş gidiş yapan) 25 aile tespit edilmiştir. Bunların 11'i İstanbul'da, 5'i Sinop il merkezinde, diğerleri, Kastamonu, Rize, İzmir ve Almanya'da ikamet etmektedir. Bu kişilerin çoğunluğu inşaat, hazır giyim, şoförlük gibi düşük nitelikli ve düşük gelirli işlerde çalışmaktadırlar.

2.2.7. İstihdam Özellikleri

Geçmişte ormancılık, balıkçılık, hayvancılık gibi faaliyetlerle geçinen köy halkı, zamanla geçim sıkıntısına düşmüş, iç göçler sonucunda nüfusunun önemli bir kısmını kaybetmiştir. Bugün köyde kalanların çoğunluğu emekli maaşı ile geçinen kişilerden oluşmaktadır. 43 haneden 30'unda bir veya birden fazla emekli vardır. Bunların bir kısmı ikinci iş ve ek gelir ihtiyacını karşılamak için çiftçilik, hayvancılık ve balıkçılık gibi işler de yapmaktadırlar. 7 hane sahibi ise doğrudan çiftçilik ve hayvancılık yaparak geçinmektedir. Genç ve aktif nüfus ise Sinop'ta çeşitli kurumlarda işçi veya memur olarak çalışmakta, günü birlik köye gidiş geliş yapmaktadır. Çalışabilir yaştaki nüfusun bir kısmı da Sarıkum Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bünyesinde mevsimlik işçi olarak Orman İşletmesi'nde kesim ve taşıma işleri yapmaktadır.

2.3. İdarî Yapı ve Yerleşme Özellikleri

Sarıkum Köyü 1990'lı yıllara kadar Sinop Merkez ilçeye bağlı Abalı köyünün bir mahallesi iken, daha sonra bu köyden ayrılarak yeni bir muhtarlık olmuştur. Yerleşme düzeni açısından köy toplu bir yerleşme olmakla birlikte planlı ve düzenli değildir. Ev ve eklentileri gelişigüzel dağılmıştır. Sokak araları dar ve araç geçişine uygun değildir. Köydeki evlerin bir kısmı küçük kuru dere yatakları üzerine inşa edildiği için sürekli sel tehdidi ile karşı karşıyadır (Foto 2 ve 3).

Foto 2: Üstte; a) Sarıkum Köyü, b) Arabadurağı Mahallesi, Altta; c) Araştırma sahasının genel görünümü (Kaynak: Google Earth).

Foto 3: Sarıkum Köyü'nün genel görünümü (batıya bakış).

Araştırma sahası içinde kalan Erfelek ilçesine bağlı İncirpınarı köyünün Arabadurağı Mahallesi Sarıkum Gölü'nün batısında yer almaktadır. Mahallede 4 ev vardır. Bunların üçü boş (terkedilmiş), bir tanesi doludur. Rıfat Sezici 11 kişilik ailesi ile burada yaşamakta, tarım ve hayvancılık yaparak geçimini sağlamaktadır.

Araştırma sahasında geçmişte bütünüyle ahşap malzemeden yapılan meskenler, daha sonra çağdaş yapı malzemesinin köye girmesi ile betondan inşa edilmeye başlanmıştır. Köy içinde 10 tane kadar ahşap mesken kalmış, bunlardan 3-4 tanesinde oturulmakta, diğerleri boş ve terkedilmiş durumdadır (Foto 4). Bu evlerden iki tanesi en üst katlarındaki manzaraya hâkim oturma odaları ile köyün geleneksel mimarisini yansıtan meskenlerdir (Foto 5). Köyde refah düzeyinin artmasına bağlı olarak evler sürekli yenilenmektedir. Oturulabilir durumda olan eski ahşap evlere çağdaş ihtiyaçlar için beton eklentiler yapılırken, yeni evler betondan inşa edilmekte, bunlara güneş enerjisi sistemi gibi çağdaş gereçler monte edilmektedir (Foto 6). Ekonomik faaliyetlerdeki değişimlere bağlı olarak da mısır ambarı (kuruluk / serender), kümes gibi eski eklentiler kullanılmaz hale gelirken, bunların yerini araba ve traktör garajı gibi yeni eklentiler almıştır (Foto 7).

Foto 4: Köy içinde terk edilmiş (artık kullanılmayan) eski ahşap evlere iki örnek.

Foto 5: Halen kullanılan geleneksel mimariye örnek bir meskenin dıştan ve içten görünümü.

Foto 6: a) Artık kullanılmayan eklentilerden biri; mısır ambarı, b) Yeni eklentilere bir örnek; garaj.

Foto7: a) Çağdaş ihtiyaçlar için eski ahşap eve betondan ilave edilen mutfak, tuvalet ve banyo,
b) Köydeki evlerin çoğunun çatısında yer alan güneş enerjisi sistemleri.

Köyün ilkokulu öğrencisizlik nedeniyle kapanmıştır. Sağlık ocağı veya sağlık evi mevcut değildir. Bir camisi ve görevli imam için lojmanı vardır (Foto 8). Bunun dışında bakkal, fırın, kahvehane, köy evi gibi herhangi bir ortak mekâna sahip değildir.

Foto 8: a) Köyün camisi, b) Cami görevlisinin lojmanı.

Köy yakacak odun ihtiyacını çevresindeki ormandan sağlamaktadır. Köyün kanalizasyon altyapısı yoktur. Kanalizasyon her evin kendine ait fosseptik çukurlarına verilmekte, katı atıklar ise yakılarak imha edilmektedir (Foto 9). Köye içme suyu 1998'de getirilmiştir (Foto 10). Fakat bu su yetersiz olup, özellikle yazın sıkıntı yaşanmaktadır. Köyün doğusundan yaklaşık 5 km mesafeden Karakurt mevkiinden köye yeni ve bol su getirme çalışmaları devam etmektedir.

Foto 9: a) Köydeki evlerin fosseptik çukurlarına bir örnek, b) Katı atık yakma kuyusu.

Foto 10: a) Köyün su depolarından birisi, b) Köyün çeşmesi.

2.4. Kültürel Yapı

Köyde hemen herkes birbiri ile akrabadır. Köy dışından (Gerze ve Boyabat'tan gelen) 2 aile köyde ikamet etmektedir. Bunların dışında herkes köyün yerlisidir. Köy içinde akrabalık ve buna bağlı olarak komşuluk ilişkileri güçlüdür. 1950'li yıllara kadar bütün evlilikler köy içinde yapılırken, iç göçler ve gurbetçiliğin başlaması ile dışarıdan kız alışverişi hızlanmıştır. Böylece eskiden yaygın olan akraba evlilikleri de sona ermiştir. Yine eskiden fakirlik nedeni ile başlık parası yaygın iken bugün bu adet de sona ermiştir. Evlilik çağına gelen genç nüfus çalışmak için gurbete çıktığından evlenip köyde kalanların sayısı birkaç kişiyi geçmemektedir. Geçmişte düğünler köy içinde yapılırken şimdi sadece kına gecesi köyde, düğün ise Sinop il merkezindeki düğün salonlarında yapılmaktadır.

3. SARIKUM'DA YÜRÜTÜLEN EKONOMİK FAALİYETLER, BUNLARIN ETKİLEDİĞİ SAHALAR, DOĞAL KAYNAKLARDAN YARARLANMA BİÇİMLERİ VE YOĞUNLUKLARI

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'nda tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık gibi ekonomik faaliyetler yürütülmektedir (Foto 11). Sahada yaygın olarak yaklaşık 80 dönümlük alanda mısır tarımı, 50 dönümlük alanda fiğ tarımı yapılmakta, geri kalan tarım alanlarının değerlendirilen kısımlarında ise fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Tarım faaliyetlerinden Sarıkum Gölü'nün kendisi ve çevresi etkilenmektedir. Bununla birlikte, yapılan bitki yetiştiriciliği hemen tamamen geçim tipidir. Sahada yaklaşık 350 büyükbaş ve 550 küçükbaş olmak üzere toplam 900 civarında hayvan beslenmektedir. Yapılan hayvancılık faaliyetlerinden en çok göl kıyıları etkilenmektedir. Sahada yürütülmekte olan ormancılık faaliyetlerinden genellikle koruma alanı dışında kalan orman alanları etkilenmektedir. Gölde balıkçılık ve avcılık yasak olduğu için, göl bunlardan fazla etkilenmemektedir.

Foto 11: Sarıkum Gölü ve çevresinin genel görünümü (güneybatıya bakış).

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı Yaygınlaştırma Alanında orman, göl, deniz, kıyıdaki kumul alanları, doğal meralar ve toprak gibi doğal kaynaklardan farklı amaçlarla yararlanılmaktadır. Topraklardan ise tarım ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlerde yararlanılmaktadır. Sahadaki doğal meralardan hayvancılık yapılarak yoğun olarak yararlanılmaktadır. Sahadaki ormanlardan kesim ve nakliye gibi işletme amaçlı yararlanılmaktadır. Sarıkum Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi aracılığı ile yaklaşık 20 kişi ormanda mevsimlik olarak çalışmaktadır. Ayrıca bazı aileler ormandan mantar toplamakta, bunları yol kenarında veya Sinop şehrinde satmaktadır. 2007 yılında mantar toplayıp bunları satan 5 aile tespit edilmiştir. Sarıkum Gölü'nde koruma alanı statüsünden önce balıkçılık ve avcılık yapılmakta, bazı aileler bu yolla geçinmeye çalışmakta iken, günümüzde balıkçılık yapılmamaktadır. Koruma alanı kuzeyinde bulunan denizden 3 kişi balıkçılık yaparak ek gelir sağlamaya çalışmaktadır. Göl kuzeyinde Karadeniz kıyısı boyunca yer alan plajlardan denize girilerek yararlanılmaktadır.

4. SARIKUM'DA BAŞLICA EKONOMİK FAALİYETLER

Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı ve yakın çevresi; toprak, su, orman ve kumun birbirine oldukça yakın mesafelerde ve bir arada bulunduğu ülkemizin ender sahalarından biridir.

Bu saha üzerinde söz konusu doğal kaynaklara bağlı olarak çeşitli ekonomik faaliyetler sürdürülmektedir. Şöyle ki; Toprakların bir kısmından tarım amaçlı, önemli bir kısmından ise çayır olarak yararlanılmaktadır. Deniz, göl ve küçük dereler yöredeki başlıca su ile ilgili kaynaklardır. İğne yapraklılar, geniş yapraklılar ve su basar ortamdaki dişbudak ağaçları hepsi bir arada orman varlığını oluşturur. Kıyıdaki kumlar plaj olarak turizm için potansiyel arz ederken, köy içindeki kumlar büyük bir tehdit oluşturmaktadır. 2007 yılı itibarıyla araştırma sahasındaki mevcut arazi kullanımı Şekil 4'de görülmektedir.

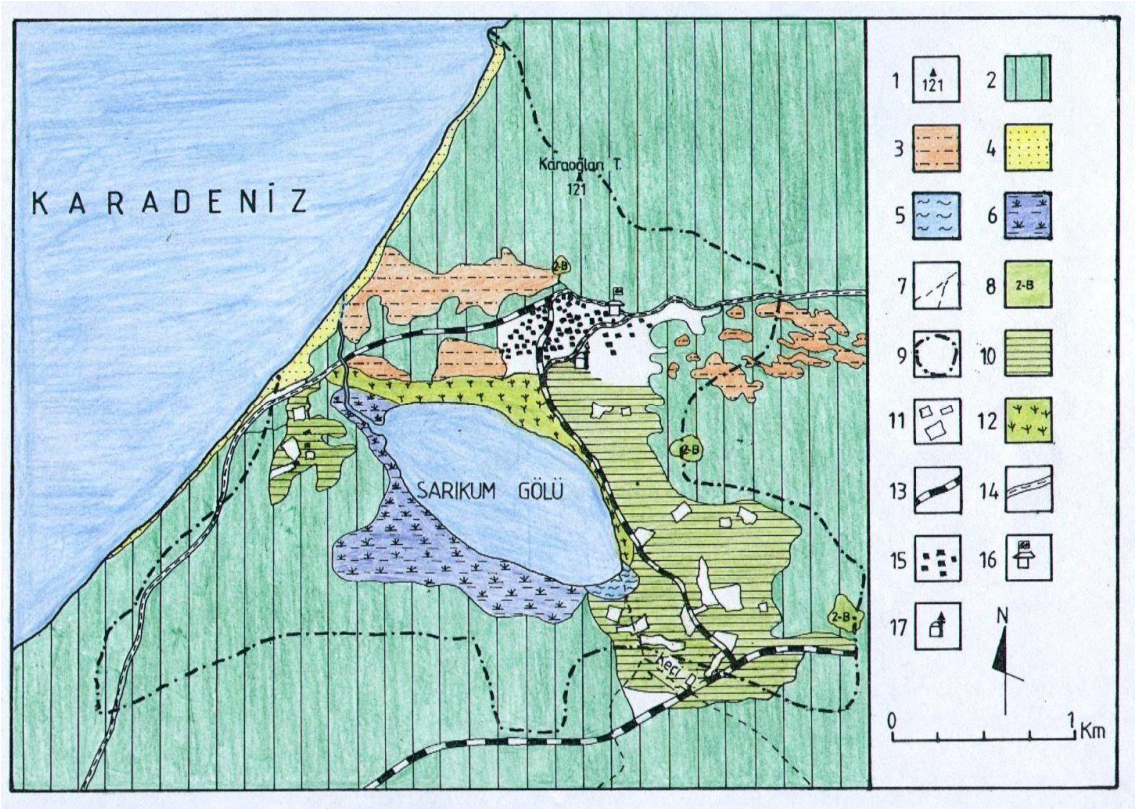

AÇIKLAMALAR: 1. Tepe, **2.** Orman sahası, **3.** Kumul alanları, **4.** Kumsal, **5.** Geçici göl alanı, **6.** Bataklık, **7.** Mevsimlik akarsu, **8.** 2-B Sahası, **9.** Koruma alanı sınırı, **10.** Ekili alanlar, **11**. Ekilmemiş alanlar, **12.** Mera, **13.** Asfalt yol, **14.** Stabilize yol, **15.** Meskenler, **16.** Boş ilkokul binası, **17**. Cami

Şekil 4: Arazi kullanım haritası.

Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı sınırları içinde bulunan doğal kaynaklara bağlı olarak çevrede sürdürülen başlıca ekonomik faaliyetler ile bunların birbirleri arasındaki ilişkiler aşağıda özetlenmiştir.

4.1. Tarım

Köyde geçmişten beri yoğun olarak yapılan tarımsal faaliyet günümüzde oldukça azalmıştır. Bunun başlıca sebepleri; köylülerin çoğunun emekli maaşı alması ve bunun sağladığı sosyal güvence, tarım topraklarını işleyecek genç nüfusun işsizlik nedeniyle göç etmiş olması, köyde kalan yaşlı nüfusun tarlaları işleyecek güçleri kendilerinde bulamamaları, tarımsal girdi fiyatlarının yüksekliği nedeniyle elde edilen ürünün yapılan masrafı karşılamaması, tarlaların hayvan yemi için otlak olarak ayrılması vb. faktörlerdir.

Geçmişte bütün tarlalar mutlaka ekiliyordu. Yetiştirilen başlıca ürünler de tahıl olarak mısır ve buğday, sebze olarak da fasulye idi. Günümüzde ekilen toprak miktarı oldukça azalmıştır (Foto 12). Mevcut ekili tarlalarda daha çok mısır ve buğday dönüşümlü olarak yetiştirilmektedir. Bir kısım tarlalar ise fındık dikilidir. Boş bırakılan tarlaların bir kısmı otlak ve mera olarak kullanılmakta, bir kısmında ise hayvan yemi olarak çayır yetiştirilmektedir (Foto 13).

Foto 12: Toprakların çok az bir kesiminde sürdürülen tarla tarımı.

Foto 13: Eskiden tarım yapılan, günümüzde ise mera ve otlak olarak kullanılan araziler.

Son yıllarda (av yasağı yüzünden) domuz sayısının artması ve tarlalara zarar vermesi nedeniyle köylüler tarımsal faaliyeti bütünüyle bırakma eğilimindedir.

Araştırma sahsında 10 adet traktör vardır. Geçmişte tarımsal faaliyetin yoğun olarak yapıldığı dönemde aktif olarak kullanılan traktörler günümüzde garajlara çekilmiş durumda ve çok az kullanılmaktadır. Araştırma sahasında tarlalar parçalı ve dağınıktır. Arazi sahiplerinin parsel sayıları 1-7 arasında değişmektedir. En fazla toprağı olanın 80

dönüm, en az toprağı olanın ise 1 dönüm arazisi vardır. Kişi başına düşen ortalama parsel sayısı 3,6 adet, ortalama arazi büyüklükleri ise 20 dönüm civarındadır. Diğer köylerde görülen bahçe tarımı Sarıkum'da çok az görülür. Bunda toprakların kumlu ve verimsiz olması yanında (Foto 14), sulama imkânlarının yetersizliği de önemli rol oynar (Foto 15). 2-3 aile ise kendi ihtiyaçlarını karşılamak için bahçelerine küçük seralar yapmışlardır (Foto 16).

Foto 14: Köyün içinde ve bir kısım tarlalarda tarım alanlarını tehdit eden kumlar.

Foto 15: Köyün içinde; a) Sulanabilen ve b) Sulanamayan arazilerde bahçe tarımı.

Foto 16: Köyün içinde sebze tarımı için kullanılan seralar.

Köyde hemen her evin birkaç meyve ağacı vardır. Meyvecilik ticari değil, geçim tipi yapılmaktadır (Foto 17).

Foto 17: Köy içinde yer alan ve karışık türlerden oluşan meyve bahçeleri.

4.2. Hayvancılık

Araştırma sahasındaki en önemli ekonomik faaliyet hayvancılıktır. Gerek tarlaların boş kalması, gerekse çobanlar sayesinde uğraşması kolay olduğu için bazı aileler çok sayıda hayvan besleyerek önemli bir ekonomik girdi sağlamaktadırlar. Sarıkum köyünde 300 civarında büyükbaş (inek, öküz ve manda), 350 civarında da küçükbaş hayvan (koyun) vardır (Foto 18). Araştırma sahası içinde kalan Arabadurağı mahallesindeki bir hanenin de esas geçim kaynağı hayvancılık olup 50 büyükbaş, 200 tane de küçükbaş (koyun) hayvanı vardır. Araştırma sahası içindeki toplam hayvan sayısı 350 büyükbaş ve 550 küçükbaş olmak üzere toplam 900'dür.

Foto 18: Köy çevresindeki meralarda ve boş bırakılan tarım alanlarında yapılan büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık.

Hayvancılık daha çok ticari amaçla yapılmaktadır. Yetiştirilen hayvanlar genellikle Sinop il merkezinde kasaplara satılmakta, ayrıca Kurban Bayramı'nda da kurbanlık olarak piyasaya sürülmektedir. Tarım alanları boş kaldıkça çayır ve meralar artmakta, bu durum hayvancılığı teşvik etmektedir. Fakat köyde kalan nüfusun çok azı bu potansiyeli değerlendirmektedir. Kışı ahırlarda geçiren hayvanlar, yazın bu meralardan yararlanmaktadır.

Köyde 5-6 aile tavuk ve kaz gibi kümes hayvanları beslemekte, üç aile de arıcılık yapmaktadır. Arıcılık fenni kovanlarda ve modern usullerle yapılmaktadır. Her iki faaliyet de kısmen ticarî, kısmen de geçim tipidir (Foto 19).

Foto 19: Kümes hayvancılığı (anonim) ve arıcılık faaliyetleri.

4.3. Ormancılık

Köyde topraksız kişiler de vardır. Bunların bir kısmı Sinop il merkezinde inşaat gibi serbest işlerde yevmiye usulü çalışırken bir kısmı da kooperatif aracılığı ile Orman İşletmesi'nin kesim, bakım, istif, taşıma gibi işlerini yapmaktadırlar (Foto 20). Köyden yaklaşık 20 kişi mevsimlik olarak orman işlerinde çalışmaktadır. Orman işçiliğinin geliri az ve düzensizdir. 2006 yılında orman işlerinde çalışanlar kişi başına toplam 500 YTL ile 1.000 YTL arasında ücret almışlardır.

Foto 20: Araştırma sahası ve çevresinde yer alan ormancılık faaliyetleri; a) Bakım ve gençleştirme yapılan yerler, b) Kesim ve nakliye işleri.

4.4. Balıkçılık

Geçmişte Sarıkum Gölü'nde yoğun olarak yapılan balıkçılık faaliyeti gölün koruma altına alınması ile sona ermiştir. Emekli veya halen başka bir işte çalışan 3 köylü ek gelir olarak deniz balıkçılığını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Balıkçılık yapan bu kişiler, devletin gölden balık tutulmasını yasaklamasını anlayışla karşılamakta, fakat deniz balıkçılığı konusunda da kendilerine destek olunmasını istemektedirler.

Köye ait veya yakınlarda bir liman ya da bir balıkçı barınağı yoktur. Kayıklar normal zamanda köy içinde römork üzerinde tutulmaktadır. Balık avına çıkılacağı zaman tekneler traktörlerle çekilerek denize ulaştırılmakta, av bitince de tekrar köye getirilmektedir (Foto 21). Bu çok zor ve zahmetli bir iştir. Tekneler kuru ortamda tutuldukları için çabuk tahrip olmakta, bu durum köylüye ek masraf çıkartmaktadır.

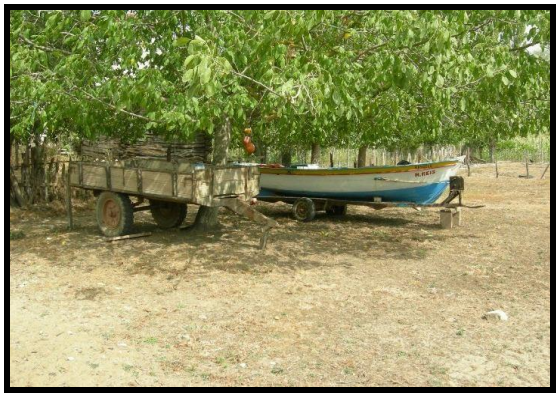

Foto 21: a) Köy içinde bekletilen kayıklar, b) Av zamanı kayığın denize taşınması.

Köydeki balıkçılar Sarıkum gölünün ayak kısmında, köprü ile deniz arasındaki bulunan 100-150 m'lik su birikintisinden çekek yeri olarak faydalanmak istemektedirler (Foto 22). Sarıkum Gölü'nün kendilerine yasaklanmış olduğunu belirten köylüler, devletin en azından buna müsaade etmesini beklemektedirler.

Foto 22: a) Balıkçıların denizde balık avının serbest bırakıldığı dönemde çekek yeri olarak kullanmak istedikleri yerin; a) Uydu görüntüsü, b) Köprüden görünümü.

4.5. Toplayıcılık

Araştırma sahasında görülen önemli bir ekonomik faaliyet de "*mantar toplayıcılığı*"dır. Çevredeki ormanlık alanlarda doğal olarak yetişen mantarlar özellikle kadınlar ve çocuklar tarafından toplanmaktadır. Mantarların bir kısmı Sinop kent merkezinde kurulan haftalık pazarlarda, bir kısmı da yol üzerinde geçen araçlara satılmaktadır (Foto 23). 2007 yılı ilkbahar aylarında köydeki 5 aile bu işten toplam 5.000 YTL gelir elde etmiştir. Toplanan mantarların yerel adları *fesleğen, kara turnabacağı, duvaklıca, sarı* ve *dılbıran*'dır.

Foto 23: Sinop – Ayancık yolu üzerinde mantar pazarlayan köylüler ve mantarlar.

Bir diğer faaliyet de "*böğürtlen toplayıcılığı*"dır. Köydeki bazı ev hanımları topladıkları böğürtlenlerden evlerde reçel ve marmelât yapmaktadırlar. Şimdilik ticari önemi olmayan böğürtlen konusunda destek ve teşviklerle önemli gelişmeler sağlanabilir. Çünkü boş kalan arazilerin özellikle sınır bölgeleri bu bitkinin kültüre alınması için uygundur. Böğürtlen ve ahududu gibi meyveler köy için önemli bir gelir kaynağı olabilir.

4.6. El Sanatları

Sarıkum Köyü'nde eskiden halı ve kilim dokumacılığı ve hasır örücülüğü gibi el sanatları yaygındı. Ev hanımlarının hemen hepsi bağ bahçe işleri yanında kazak ve çorap örücülüğü gibi aile fertlerinin ihtiyaçları doğrultusunda faaliyetlerde bulunurlardı. Gurbetçilik ve buna bağlı olarak refah düzeyinin artması, ucuz fabrikasyon ürünlerin bu köye de girmesi gibi nedenlerle, kızlarına ve torunlarına çeyiz yapan bazı hanımlar dışında, bu el sanatlarının hemen tümü unutulmuş ve terk edilmiştir. 1970'li yıllara kadar göldeki sazlıklar çevre köylüler tarafından biçilip, bunlardan hasır yapılırken, bu faaliyet son 30 yıldır görülmemektedir.

Basit dantel ve oya işleri ile uğraşan ev hanımlarının dışında, köyde el sanatları ile uğraşan iki kişi vardır. Bugüne kadar yeterli pazar ve destek bulamadıkları için bu kişilerin uğraşıları amatör düzeyde kalmıştır. Bunlardan biri avize, kaşık, gazetelik gibi çeşitli ağaç işleri yaparken, diğeri daha çok maket evler üzerine yoğunlaşmıştır. Köyde Sinop'ta Halk Eğitim Merkezi kurslarına katılan bazı genç kızlar da incik-boncuk ve takı tasarım işi yapmaktadırlar (Foto 24 ve 25).

Foto 24: Sarıkum köyünde el sanatları ile uğraşan kişiler.

Foto 25: Sarıkum Köyü'nde üretilen el sanatlarına örnekler.

4.7. Turizm

Sarıkum Gölü ve çevresi özellikle doğa turizmi bakımından büyük bir çekiciliğe sahiptir. Sulak alan, kıyı, kumul ve ormanın bir arada bulunmasından kaynaklanan ekosistem çeşitliliği, kuşların göç yolları üzerinde bulunması, kamp yapmaya uygun yerler, bisikletle gezmeye uygun eğimde patika ve yollar, yaban hayatı zenginliği, hepsinden önemlisi, Sinop şehrine gelen turistler için buraya ulaşım kolaylığı yörenin başlıca turizm potansiyelini oluşturmaktadır (Foto 26, 27, 28, 29 ve 30).

Foto 26: Araştırma sahasında kısa mesafeler içinde çöl ve göl manzarası.

Foto 27: Orman içinde yürüyüş yapmaya uygun yol ve güzergâhlar.

Foto 28: Sarıkum Gölü sulak alanında konaklayan kuşlar (Kaynak: Diker 2005).

Foto 29: Araştırma sahasında kuş gözlemciliği için inşa edilmiş kulübeler.

Foto 30: Kilometrelerce uzunluktaki Sarıkum plajı; a) Doğuya bakış, b) Batıya bakış.

Bütün bunların yanında, bu sahanın koruma altına alınmasından dolayı literatürde adının sık geçmesi, Sinop şehir merkezi yanında, Erfelek Çağlayanları, Hamsilos ve Akliman gibi Sinop'un diğer önemli çekiciliklerine yakın olması gibi nedenlerle ziyaretçi sayısı her geçen yıl artmaktadır. 1993 yılında kurulan ve 10 ha arazi üzerinde hizmet veren Sarıkum Geyik Üretme İstasyonu da yörede ayrı bir çekicilik oluşturmaktadır (Foto 31).

Foto 31: a) Sinop Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü'ne ait Sarıkum Geyik-Karaca Üretme İstasyonu, b) İstasyon çevresinde geyikler (Anonim).

Ulusal turizm şirketleri Sarıkum Gölü ve çevresini kısa süreli ziyaret yeri olarak kullanmaya başlamışlardır. Bunun dışında yaz mevsiminde özellikle hafta sonları plajlardan yararlanmak üzere Sinop'tan çok sayıda günübirlikçi gelmektedir. Üniversitelerin özellikle coğrafya ve biyoloji bölümleri ile çevre ve kuş gözlem kulüpleri de yöreyi eğitim amaçlı ziyaret etmektedirler. Yörede eko turizmin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için Sinop Valiliği tarafından çalışmalar sürdürülmektedir (Foto 32).

Foto 32: Araştırma sahasında; a) Üniversite öğrencilerinin katıldığı bir doğa gezisi, b) İlkokul öğrencilerinin katıldığı doğa eğitimi (Anonim).

Sarıkum Gölü'ne gelen ziyaretçiler kısa süreli, günübirlik ve yiyecek içecekleri ile birlikte geldikleri için köy ekonomisine bir katkıları olmamakta, bu nedenle köy halkı henüz turizm gelirlerinden bir fayda sağlamamaktadır. Bazı köylüler ziyaretçilerin yoğun

olduğu dönemlerde taşınabilir araçlar üzerinde gıda ve hediyelik eşya satmak için kendilerine yer gösterilmesini talep etmektedirler.

4.8. Ulaşım

Sarıkum Köyü Sinop il merkezine 23 km, Sinop-Ayancık karayoluna da 2 km mesafededir (Foto 33). Yolu asfalt kaplama olup ulaşım problemi yoktur. Köyde 6 özel oto, 2 adet de minibüs vardır. Minibüslerden biri her gün köy ile Sinop şehri arasında gidiş geliş yapmaktadır. Köyde oturan fakat okulu ve işyeri Sinop il merkezinde olan kişiler bu minibüsten faydalanmaktadırlar.

Foto 33: Araştırma sahasına ulaşım karayolu ile sağlanmaktadır; a) Ulaşım haritası, b) Sinop-Ayancık Devlet karayolu, c) Devlet karayolundan ayrılarak Sarıkum köyüne ulaşan yol, d) Sarıkum Köyü'nden Arabadurağı Mahallesi ve deniz kıyısına ulaşan yol.

4.9. Çevre Sorunları

Göl ve yakın çevresinde, gölün koruma altında olmasından kaynaklanan nedenlerle, (bekçi kulübesi ve kuş gözlem kulübesi dışında) gelen ziyaretçilerin ihtiyaçlarına cevap verecek tesisler yoktur. Bu durum bilinçsiz ziyaretçiler yüzünden, başta katı atıklar olmak üzere göl çevresinde kirliliğe sebep olmaktadır. Bir başka kirlilik ise denizden gelen çöplerin kıyıda birikmesi sonucu oluşmaktadır. Kıyıdaki doğal görünümü büyük ölçüde bozan bu katı atıklar Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'ndaki en önemli çevre sorunlarından biridir (Foto 34).

Foto 34: a) Sarıkum Gölü kıyısında, b) Gölün ayak kısmı ile kıyı çizgisi arasında yer alan plaj kesiminde katı atıklar ve bunlardan kaynaklanan görüntü kirliliği.

Sarıkum Gölü'nün sığlaşması ve bitkiler tarafından istila edilerek zamanla karalaşması ise araştırma sahasındaki diğer önemli çevre sorunudur (Foto 35).

Foto 35: a) Göl yüzeyinin bitkilerle kaplanması. b) Daha önce bu süreci yaşayan kesimlerin zamanla kara haline gelmesi.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı göl, deniz, kum ve ormanın bir arada ve iç içe geçmiş olarak bulunduğu dünyanın ender sahalarından biridir. Bu saha aynı zamanda sahip olduğu fauna ve flora zenginlikleri ile de Türkiye'nin önemli ve en iyi korunan sulak alanlarından biridir.

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı ile çevresinde yaşayan nüfusun sosyo ekonomik özellikleri arasındaki ilişkilerin konu edildiği bu araştırmada elde edilen bilgiler metin içinde ana başlıklar altında verilmiştir. Bunlardan en çarpıcı olanları; -Koruma Alanı üzerinde nüfus baskısının az olması, -Mevcut nüfusun yaşlı ve çoğunun emekli olması, -Koruma kararlarına saygılı olmaları, -Gurbetçilik nedeni ile göç veren bir köy olmasının da etkisi ile tamamen kapalı değil, kısmen de olsa dışa açık bir yapıda bulunması, -Halkın bazı küçük istekleri yerine getirildiğinde Koruma Alanı'na daha da gönülden sahip çıkılacağına olan inanç, -Köyde geçmişten beri sürdürülen ve göl üzerinde etkili olan

ekonomik faaliyetlerin büyük ölçüde sona ermesi, buna bağlı olarak boş bırakılan topraklarla birlikte göl çevresindeki doğal görünümün daha da yaygınlık kazanması vb. sayılabilir.

Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'nda sürdürülebilirliğin sağlanması için aşağıda *Öneriler* kısmında belirtilen hususların da dikkate alınması gelecekte hatasız yönetim planları ve sürdürülebilir kullanım için gereklidir.

Öneriler;

1. Gölü besleyen doğal drenaja müdahalelerin azaltılması ve zararların en aza indirilmesi gerekmektedir. Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'nın güneyinden geçen Sinop-Ayancık karayolu taban arazide kışın biriken sudan etkilenmemesi için zemin doldurulup yüksekten geçirilmiş, böylece gölü besleyen akarsuların doğrudan göle ulaşması karayolu dolgusu ile engellenmiştir (Foto 36). Karayolu yapılmadan önce dere suları tek bir yataktan güçlü bir şekilde akarak göle ulaşıp gölü beslerken, karayolu geçtikten sonra bu durum değişmiş, mevcut dere yatağı karayolu altında belli araklılarla inşa edilmiş 8 menfeze bölünerek akarsuyun gücü ve buna bağlı olarak da göle ulaşması engellenmiş, özellikle suların azaldığı yaz mevsiminde gölün beslenmesi neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Özellikle yaz mevsiminde Gümüşsuyu Göleti'nden gelen suların orman içinde dağılarak göle ulaşmadan ortadan kaybolması önemli bir sorundur. Gölün yeterli miktarda beslenememesi ise yazın göl sularının daha fazla çekilmesine sebep olarak su yüzeylerinin küçülmesine neden olmaktadır (Foto 37). Su yüzeyindeki küçülmenin ise, göçmen kuşların göçleri esnasında gölü fark etmelerini zorlaştırması nedeniyle, konaklama için göle inmelerini engelleyen bir husus olduğu düşünülmektedir. Tüm bu sorunların giderilmesi için gölü besleyen akarsuların doğrudan göle ulaşmasını sağlayacak tedbirler alınmalıdır. Örneğin, Gümüşsuyu Göleti'nden gelen sular başta olmak üzere diğer kaynaklar ayrı ayrı menfezler yerine tek bir yerden geçirilmelidir. Bunun için karayolu üzerine bir köprü inşa edilebilir. İnşa edilecek bu köprünün, ya da mevcut iki büyük menfezden birinin devamında yeni bir kanalla, ya da eskiden yapılan fakat karayolunun engellemesi nedeniyle susuz kalan mevcut kanal temizlenerek suların direkt göle ulaşması sağlanmalıdır.

Foto 36: Gümüşsuyu Göleti'nden gelen ve karayolunun altındaki menfezden ormanlık alana geçen sular.

Foto 37: a) Yazın kurak dönemde bu suların ormanın içinde sızma ve buharlaşma sonucu Sarıkum Gölü'ne ulaşmadan ortadan kaybolması, b) Yazın yeterli su gelmediği için göl seviyesinin düşmesi ve suların çekilmesi sonucu ortaya çıkan göl tabanındaki geniş alanlar.

2. Sarıkum Gölü'nü tehdit eden tüm kirletici kaynaklar kontrol altına alınmalıdır. Özellikle Sarıkum Gölü'nü besleyen akarsu üzerine kurulu bulunan Gümüşsuyu Göleti'nin ayak kısmında bulunan sulama sahası üzerindeki tarım alanlarında kimyasal ilaç ve gübre kullanımına son verilmelidir. Bu maddelerin göldeki fauna ve flora üzerine mevcut etkileri araştırılmalı, gerekirse söz konusu tarım alanlarında organik tarıma geçilmelidir.

3. Dalgalar ve kıyı akıntıları tarafından getirilip gölün ayak kısmında plaj sahasında kıyı boyunca birikerek önemli miktarda kirlilik oluşturan katı atıklar (Foto 38) belli aralıklarla temizlenmeli, burada atık birikmesine fırsat verilmemelidir. Çünkü bu atıklar aynı zamanda görsel kirlilik de oluşturarak doğal ortamı olumsuz etkilemekte, ekoturizm açısından da sorun yaratmaktadır.

Foto 38: Sarıkum Gölü'nün ayak kısmında kıyı boyunca biriken katı atıklar.

4. Sarıkum Köyü'nü tehdit eden kumullar tam olarak kontrol altına alınabilmiş değildir (Foto 39). 1970'li yıllarda kumullarla mücadelede başarılı sonuçlar alınmış ve önemli miktar bir sahada kumullar stabil hale getirilmiştir. Fakat aradan geçen yıllar içinde bu konu ihmal edildiği için kuvvetli rüzgârlarla kumullar tekrar harekete geçerek

göl yüzeyini ve tarım alanları ile birlikte köyü tehdit edebilir. Kumulların stabil hale getirilmesi için yeniden bir çalışma başlatılmalı, köylülerin bu işe katılımı sağlanmalıdır.

Foto 39: a) Köyün hemen batısında harekete geçmeye hazır kumullar, b) Köy içinde bitki örtüsünün tahribine bağlı olarak ortaya çıkan kumul depoları.

5. Araştırma sahasında kumulları sabitleştirmek için dikilen deniz çamları (*Pinus maritim*) ve bunların altında birikmiş bulunan kuru ve reçineli yaprak ve dallar kolay tutuşabilir özellikleri ile büyük yangın riski taşımaktadırlar. Kesinlikle yasak olmasına rağmen özellikle piknikçiler tarafından ateş yakıldığı görülmektedir (Foto 40). Bu tür davranışlara kesinlikle müsaade edilmemeli, yöreyi ziyaret edenler bu konuda ayrıca uyarılmadır.

Foto 40: a) Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'nda yasak olmasına rağmen yakılan piknik ateşleri, b) Yangına karşı büyük risk taşıyan çam ağaçları.

6. Köyde 900 civarında büyükbaş ve küçükbaş hayvan vardır. Bunlar kapalı ahır hayvancılığı şeklinde değil, daha çok mera hayvancılığı yapılarak beslenmektedir. Hayvanlar yılın büyük kısmını Tabiatı Koruma Alanı içinde ve göl çevresinde geçirmekte, hatta yaz mevsiminde gölün sularının çekildiği alanlarda da otlatılmaktadır (Foto 41). Bu durum Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı içinde doğal vejetasyonun gelişmesini engelleyen en önemli hususlardan biridir. Örneğin orman altı çalı formasyonunun cılız ve yer yer hiç görülmemesinin sebebi bize göre bu nedenden dolayıdır. Boş kalan tarım alanlarında çayır yetiştirilmesi teşvik edilerek köyde mera hayvancılığı yerine, şayet yapılacaksa, mandıra hayvancılığı teşvik edilmeli, köylülere farklı alternatifler sunularak mevcut hayvan sayısına mutlaka sınırlama getirilmelidir.

Foto 41: Tabiatı Koruma Alanı'nda yaz döneminde göl sularının çekildiği alanlarda otlatma faaliyeti.

7. Göldeki balık varlığı ayrıntılı olarak araştırılmalıdır. Azalan ya da artan türler tespit edilmeli, gerekirse kontrollü bir şekilde geçici süreyle sınırlı miktarda balık avına izin verilmelidir.

8. Koruma alanı içerisindeki Sarıkum Köyü yerleşme alanının su, kanalizasyon ve katı atık gibi altyapı sorunları ivedilikle çözümlenmelidir.

9. Köy içinde yer alan eski ahşap evlerin yerini süratle beton binalar almaktadır. Fakat ne yazık ki bu meskenler son derece gelişigüzel ve plânsız olarak inşa edilmekte,

gelecekte önemli bir ekoturizm merkezi olabilecek saha şimdiden çirkin yapılaşmaya kurban gitmektedir. Bir an önce köydeki evler gözden geçirilmeli, yeni evler belli tip ve planda yapılmalı, mevcut yapılaşma kontrol altına alınmalıdır.

10. Tabiatı Koruma Alanı üzerinde çeşitli ekonomik faaliyetlerle baskı unsuru oluşturan bir miktar işsiz genç nüfus vardır. Yaklaşık 20 kişi olan bu genç işsizler AB Fonlarından, Devlet imkânlarından, ya da örneğin yeni kurulan Sinop Üniversitesi'nin geçici işçi kadrolarından yararlanılarak bu kişiler Sinop şehrinde istihdam edilebilir. Bu sağlandığı takdirde aileleri ile birlikte köyden çıkmış olacakları için bu kişilerin Tabiatı Koruma Alanı üzerindeki ekonomik faaliyet baskısı en alt düzeye çekilebilir.

11. Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı'nda sürdürülebilirliğin sağlanması için koruma kararlarına halkın katılımının sağlanması zorunludur. Bunun için, yapılacak araştırmalardan sonra, koruma sahasına zarar vermeyeceği tespit edilen hususlarda halkın bazı talepleri dikkate alınmalıdır. Bunun için aşağıdaki hususların da dikkate alınması gereklidir;

12. Köylüler için başka alternatif gelir imkânları da araştırılmalıdır. Örneğin tarla sınırlarındaki dikenlikler yerine kültür böğürtlenciliği ve ahududu yetiştiriciliği, iklim ve toprak koşullarının uygunluğu yanında boş arazilere de sahip olduğu için, Sarıkum'da da uygulanabilir (Foto 42).

Foto 42: a-b) Kültür böğürtlenciliği, c) Sarıkum Köyü'nde bunun için uygun boş araziler.

13. Sarıkum Köyü'nde ek gelir olarak balıkçılık faaliyetinde bulunan ve çekek yerleri olmadığı için kayıklarını traktör üzerinde köy içine kadar taşımak zorunda kalan köylülerin istekleri dikkate alınmalıdır (Foto 43). Sarıkum gölü gideğeninin doğu tarafında, köprü ile kıyı çizgisi arasında kalan kısımda, sadece köylülerin kayıklarının çekilebileceği küçük bir çekek yeri oluşturmanın ekosistem üzerindeki etkileri ayrıntılı olarak araştırılmalıdır. Şayet bir sorun teşkil etmeyecekse, köylünün isteklerinin de devlet tarafından dikkate alındığının bir göstergesi olarak, kontrollü bir şekilde buraya köylülerin kayıklarının çekilmesine izin verilmelidir.

Foto 43: a) Balıktan dönen bir köylünün sandalını traktörle köye taşıması, b) Balık avlama mevsiminde köylülerin geçici olarak kayıklarını bırakmak ve çekek yeri olarak kullanmak istedikleri alan.

14. Bazı köylüler Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'nda bulunmalarını bir kazanca çevirmek istemektedirler. Bunlar özellikle yaz mevsiminde göl çevresini gezmeye ya da denize girmek için plaja gelen ziyaretçilere yiyecek içecek ve hediyelik eşya satmak istemektedirler. Tabiatı Koruma Alanı'na zarar vermeyecek şekilde, örneğin seyyar arabalar ya da karavan şeklindeki araçlar üzerinde, belli sınırlamalar ve kurallar çerçevesinde arzu eden köylüler bu tür hizmetlerde bulunabilmelidirler.

15. Köydeki evlerin bir kısmında güneş enerjisi sistemi olmakla birlikte, çoğunluğunda yoktur. Maddi imkânı olmayan ailelere ilgili fonlardan güneş enerji sistemleri takıldığında orman üzerindeki yakacak odun baskısı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan orman tahribi azalacaktır.

16. Köyde bulunan ilgili kişilere sulak alanlar ve önemleri ile ilgili olarak, alanın sürdürülebilir şekilde korunabilmesi için eğitim seminerleri düzenlenmelidir. Ayrıca Sinop il merkezindeki tüm ilk ve orta dereceli okul öğrencilerini eğitimleri esnasında bir kez de olsa mutlaka bu alana getirilerek bizzat yerinde ve ilgili uzmanlar eşliğinde doğa eğitimi verilmelidir. Bu gerçekleştiğinde ileriki yıllarda halkın Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı'na sahip çıkması kolaylaşacak onu korumak için daha fazla gayret edecektir.

17. "*Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma ve Yaşatma Derneği*" ya da başka bir adla bir dernek kurulmalı ve yerel halkın derneğe katılımı sağlanmalıdır. Dernek eliyle çeşitli koruma ve geliştirme projeleri daha kolay uygulamaya konabilir. Öğrencisizlik nedeniyle boş bulunan Sarıkum Köyü İlkokulu binası bu ve benzeri amaçlarla kullanılabilir. Ya da köyün ortak malı olan ve köy camisi yanında bulunan halen din görevlisinin oturduğu lojman iki katlı hale getirilerek, köyün toplantı salonu veya dernek merkezi gibi ortak mekân eksikliği problemi giderilebilir.

KAYNAKLAR

AKBULUT, M. (1996). *Sinop İli Sarıkum Gölü Ve Çevre Su Birikintilerindeki Makrobentik Fauna Üzerine Bir Ön Araştırma*, OMÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun.

AKBULUT, M. ve ÖZTÜRK, M. (2002). "The Benthic Macroinvertebrate Fauna Of Sarıkum Lake and Spring Waters (Sinop)", *Turkish Journal Of Marine Sciences 8***,** Ankara

AKBULUT, M., BAT, L., ÇULHA, M.ve SATILMIŞ, H.H. (2000). "Sarıkum Gölü (Sinop) Mollusk Faunası", *Su Ürünleri Sempozyumu, Sinop-2000*, Sinop, (447-455).

AKKAN, E. (1975). *Sinop Yarımadasının Jeomorfolojisi*, Ankara Üniversitesi DTCF Yay. No:261, Ankara.

ANONİM (1996). *Sinop İli Arazi Varlığı*, T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yay., Ankara.

BYFİELD, A.J. (1994). *Sarıkum Dunes*, Türkiye'nin Kuzey Kumullarının Korunmasına Yönelik Rapor, Ek:3, Doğal Hayatı Koruma Derneği, İstanbul.

DİKER, H. (2005). "Yaban Barınak", *Atlas Dergisi, Sayı:145*, İstanbul, (72-86).

DMİGM (1974). *Ortalama ve Ekstrem Kıymetler Meteoroloji Bülteni*, Ankara.

ERTAN, A., KILIÇ, A. ve KASPAREK, M. (1989). *Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları,* DHKD Yay., İstanbul.

GEDİK, A. ve KORKMAZ, S. (1984). *Sinop Havzası'nın Jeolojisi Ve Petrol Olanakları,* Mta Rapor No: 7575, Ankara.

IŞIN, M. A. (1990). "Sinop Bölgesi Yüzey Araştırmaları", *II. Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri*, 1-3 Haziran 1999, Samsun.

İNANDIK, H. (1956). "Sinop-Terme Arasındaki Kıyıların Morfolojik Etüdü", *Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:15,* İstanbul, (21-45).

KARABIYIKOĞLU, M. (1984). "Sinop Yarımadası Geç Pleistosen Çökellerinin Çökelme Ortamları: Regresif ve Transgresif Kıyı Çizgisi ve Kumulu İstifi", *Jeomorfoloji Dergisi, Sayı:12***,** Ankara, (53-64).

KARADUMAN, H. (1994). *Sarıkum-Akliman-Hamsilos Tabiat Parkı Ön Etüd Raporu*, Sinop Milli Parklar Av-Yaban Hayatı Başmühendisliği, Sinop.

KARAER, F. (1989). *Sinop Yarımadasının Florası Üzerine Bir Araştırma*, 19 Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.

KARAER, F. (2003). *"*Türkiyenin Önemli Bitki Alanları- Sinop Peninsula (ÖBA–27)" *Türkiyenin Önemli Bitki Alanları, (Ed*. N. Ozhatay, A. Byfield, S. Atay), WWF-Turkey, İstanbul, (20–22).

KARAER, F. ve KILINÇ, M. (1993). "Sinop Yarımadasının Florası", *Doğa, Tr. J. Of Botany, 17,* TÜBİTAK, Ankara, (5-20).

KARAER, F. ve KUTBAY, H. (1995). "Sarıkum (Sinop) Ve Hacı Osman (Samsun) Tabiatı Koruma Alanlarının Florası*", I. Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt: 1,* Trabzon, (185–194).

KETİN, İ. ve GÜMÜŞ, A. (1963). *Sinop – Ayancık Arasında 3. Bölgeye Dahil Sahaların Jeolojisi,* TPAO Rapor No:288, Ankara.

KILIÇ, D.T. ve EKEN, G. (2004). *Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları- 2004* Güncellemesi, Doğa Derneği, ISBN 975 98901-0-0, Ankara.

KILINÇ, M. ve KARAER, F. (1994). "Sarıkum (Sinop) Kumulunun Vejetasyonu", *XII. Ulusal Biyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt:1,* Edirne, (139-145).

KILINÇ, M. ve KARAER, F. (1995). "Sinop Yarımadasının Vejetasyonu", *Tr. J. Of Botany, 19,* TÜBİTAK, Ankara, (107-124).

KONAK, O. ve GENÇ, İ. (1989). *Sinop Yöresi 1:25 000 Ölçekli Kuvars Kumu Etüd Raporu,* MTA Rapor No: 9005, Ankara

KÖKSAL, A. (1972). "Turizm Coğrafyası Bakımından Sinop", A.Ü. DTCF, *Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı:5-6,* Ankara, (223-228).

MENTEŞ, İ. ve YENİ, E. (1994). *Sarıkum– Akliman – Hamsilos Tabiat Parkı Ön Etüt Raporu,* Millî Parklar Av-Yaban Hayatı Başmühendisliği, Sinop.

OZANER, S. (1998). *Sinop Batısındaki Ekosistemler Ve İlginç Yerşekillerinin Jeomorfolojisi, Ekoturizm Yönünden Önemi*, TÜBİTAK Yer Deniz Atmosfer Bilimleri ve Çevre Araştırma Grubu, Ankara.

ÖKTENER, A. (2004). "Sinop Ve Bafra'da Bazı Tatlısulardaki Mollusca Türleri Üzerine Bir Ön Araştırma*", G.Ü. Fen Bilimleri Dergisi, 17 (2),* Ankara, (21-30).

ÖZTÜRK, M. (1994). "Bir Doğal Koruma Alanı Olan Sarıkum Gölü (Sinop) Makroskobik ve Mikroskobik Algleri", *XII.Ulusal Biyoloji Kongresi, Hidrobiyoloji Seksiyonu,* Edirne.

ÖZTÜRK, T. (2005). *Sarıkum Lagün Gölü'nde (Sinop, Türkiye) Bulunan Dere Pisisi Platichthys Flesus L., 1758 ve Dişlisazancık Aphanius Chantrei Gaillard, 1895 Balıklarının Paraziter Faunasının Belirlenmesi*, OMÜ Fen Bilimleri Enst. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Samsun.

SİNOP İL TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ (1994). *Sinop, İl Turizm Envanteri*. Dönmez Ofset. Ankara.

SİNOP VALİLİĞİ SANAYİ VE TİCARET İL MÜDÜRLÜĞÜ (1994). *Sinop İlinin Ekonomik Ve Ticari Durum Raporu.* Sinop.

SİNOP VALİLİĞİ (2005). *Sinop İli 2004 Yılı Çevre Durum Raporu,* Sinop.

ŞENDOĞAN, E. (2006). *Sarıkum Gölü Makrobentik Faunası Üzerine Bir Araştırma,* OMÜ, Fen Bilimleri Enst., (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.

TÜRKİYE ÇEVRE VAKFI (1993). *Türkiye'nin Sulak Alanları*, TÇV Yay., Ankara.

UZUN, A. (1995). "Kayalık Kıyılardaki Biyojenetik Şekillenmeye Karadeniz'in Güney Kıyısından Bir Örek: Sinop-Akliman". *Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 29*, İstanbul, (161-174).

UZUN, A. (1998). "Sinop İlinin Bazı Doğal Turistik Çekicilikleri, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, No. 11,* Samsun, (1-10).

YARAR, M. ve MAGNİN, G. (1997). *Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları,* DHKD Yay., İstanbul.

YENİLMEZ ARPA, N. ve KÖKDEMİR, R. (2004). *Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı Ve Çevresi Ekoturizm Planlamasına Yönelik Ön Arazi Çalışması Raporu***,** T.C. Çevre Ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, Ankara.

YENİLMEZ ARPA, N. (2005). "Sinop Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı Ekoturizm Planlama Çalışması", *Yeşil Mavi Teknik Bülten, (4),* Ankara, (8-12).

YILMAZ, C. (1997). "Sinop İlinin Bazı Sosyo-Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri", *Sinop İlinin Ekonomik Kalkınması*, İktisadi Araşt. Vakfı Yay., Sinop, (323–329).

YILMAZ, C. (1998). "Sinop-Kastamonu Yöresinde Geçici Bir Mesken Tipi; Gelik", *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:11,* Samsun, (89–99).

YILMAZ, C. (2000). "Turizmin Gelişmesinde Jeomorfolojik Faktörlerin Engelleyici Rolü: Batı Karadeniz Bölümü, Sinop-İnebolu Arası Örneği", *OMÜ Fen-Ed. Fak. Dergisi, Coğrafya Serisi, Sayı:1,* Samsun, (155–170).

YILMAZ, C. (2001) "Sinop-Kastamonu Yöresi Ahşap Kır Meskenlerinde Taş Çatı Örtüsü-", *Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 6,* Erzurum, (163–186).

YILMAZ, C. (2005). "Sarıkum Gölü Ekosistemi (Sinop)", *TURQUA- Türkiye Kuvaterner Sempozyumu V***,** *Bildiriler Kitabı*, (Ed.: O. Tüysüz- M. K. Erturaç)**,** İTÜ Avrasya Yerbilimleri Enstitüsü Yayını, İstanbul, (219–226).